

Regeringen

Yttrande över Miljömålsberedningens delbetänkande Havet och människan (SOU 2020:83)

Er beteckning: M2021/00092

Redovisning av yttrandet

Länsstyrelsen i Hallands län redovisar nedan synpunkter kapitelvis enligt utredningens ordningsföljd. Länsstyrelsen har inte granskat samtliga förslag i utredningen vilket innebär att en del av Miljömålsberedningens förslag lämnas okommenterade.

Övergripande

Länsstyrelsen anser att miljömålsberedningen lämnat en genomarbetad utredning som utgör en bra sammanställning över havsmiljöarbetet. I utredningen finns många förslag som kan föra havsmiljöarbetet framåt. Länsstyrelsen anser att framtagandet av nya etappmål är viktigt för att driva på samhällsomställningen och stödjer de två förslag till nya etappmål om återförande av fosfor och kväve till livsmedelsproduktion samt skyddade områden som föreslås samt utredning av förslaget om nytt etappmål för marint skräp.

Länsstyrelsen ställer sig också positiv till en ny havsmiljölag och anser att det kan vara ett sätt att ta ett samlat grepp även inom andra miljömål där ansvarsfördelning behöver klargöras och åtgärdsarbetet förstärkas. Länsstyrelsen anser även att det är positivt att uppdrag om länsstyrelsernas uppgifter i fråga om havs och vattenförvaltning förtydligas genom att föras in i instruktionen.

Synpunkter kapitelvis

Kapitel 9. Ekosystemansatsen och ekosystembaserad förvaltning

Länsstyrelsen tillstyrker beredningens förslag till förtydligande i havsmiljöförordningen och vattenförvaltningsförordningen om att ekosystemansatsen ska tillämpas. Precis som utredningen konstaterar saknas en enhetlig definition av ekosystembaserad förvaltning. Det kommer alltså att behövas en tydlig vägledning om hur begreppet ska tolkas, om vad som avses med att *"naturresurser nyttjas miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbart, med målet att säkerställa att ekosystemen används inom sina gränser."* för att realisera de förväntningar som finns på begreppet och dess innehåll. Det finns annars en uppenbar risk att respektive organisation eller bransch gör sin egen tolkning av vad som kan anses vara hållbart.

2021-05-19

500-2201-2021

För att kunna förvalta fiskbestånden i enlighet med ekosystemansatsen behövs bättre kunskap om våra fiskbestånd men också en större hänsyn till de stora regionala skillnader som finns. En större regional hänsyn behöver därför tas vid fördelningen av fiskemöjligheterna, något som Länsstyrelsen under lång tid påtalat för Havs- och vattenmyndigheten.

Kapitel 11. Havsmiljöarbetet har många mål, kriterier, indikatorer och andra mätetal

Länsstyrelsen delar miljömålsberedningens bild av att de mål och mätetal som finns för havsmiljön ger en komplex struktur och utredningen ger en bra överblick över vilka mål, indikatorer och andra mätetal som finns kopplat till havsmiljöarbetet.

I kartläggningen framgår att fyra av preciseringarna saknar indikator för uppföljningen. Länsstyrelsen anser att det är rimligare att ta fram indikatorer för dessa preciseringar istället för att föreslå att preciseringarna tas bort.

På sid 406 lyfts det uppföljningsgap som finns då ”Kravet på maximalt fem miljömålsindikatorer per miljökvalitetsmål har medfört att flera preciseringar inte har någon beslutad miljömålsindikator för uppföljning och utvärdering.” – återigen så borde det vara rimligare att föreslå fler indikatorer istället för att ta bort preciseringar.

Under 11.5 Överväganden och förslag anges att ”*utvärdering och rapportering samt redovisning görs i olika processer som sällan är väl samordnade. Miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård ska användas för en samlad uppföljning och utvärdering av havets miljö tillstånd*” – Av detta drar Länsstyrelsen slutsatsen att miljömålsuppföljningen är viktig och bör vara kvar på samma sätt som idag, se vidare under 11.5.2.

Länsstyrelsen anser att även om det inte är miljömålet som styr havsmiljöarbetet utan olika direktiv som miljömålsberedningen anger så är miljömålet och miljömålsuppföljningen viktigt för att visa på helheten och hur de olika direktiven hänger ihop.

11.5.1

Länsstyrelsen avstyrker förslaget om att minska antalet preciseringar från dagens 11 till de föreslagna tre. Förslaget går emot den grundläggande principen för hur miljömålssystemet är organiserat. Tanken att det hos statliga myndigheter inte ska råda någon tvekan om att det är miljömålet Hav i balans samt levande kust och skärgård som är målet för det önskade tillståndet och det som ska styra havsmiljöarbetet är bra, men man får inte ta bort så många preciseringar så att man tappar helheten. Med tanke på att preciseringar enligt regeringen ska ”vara grunden för att tolka miljökvalitetsmålens innebörd, vara kriterier vid bedömningen av möjligheterna att nå målen och vara vägledande för miljöarbetet” så vill Länsstyrelsen trycka på vikten av att alla delar av miljömålet omfattas av preciseringarna.

En ytterligare aspekt är att det är bra om man kan förstå vad miljömålet handlar om och vad det innefattar när man tittar på preciseringarna utan att vara expert på de olika direktiven.

2021-05-19

500-2201-2021

Länsstyrelsen vill särskilt invända mot att de preciseringar som inte överlappar i de olika direktiven och därför inte följs upp genom dem tas bort. Dessa preciseringar är särskilt viktiga att ha kvar och ta fram uppföljningsmått för i de fall det saknas:

4. Grunda kustnära miljöer
6. Hotade arter och återställda livsmiljöer
8. Genetiskt modifierade organismer
9. Bevarade natur och kulturmiljöer
10. Kulturlämningar under vatten

Gällande precisering 11 (friluftsliv och buller) så föreslår Miljömålsberedningen att denna precisering bör följas upp inom den maritima strategin istället för inom miljömålsarbetet. Länsstyrelsen ställer sig tveksam till borttagandet och anser att preciseringen som rör friluftsliv behövs för att se helhetsbilden med miljö kvalitetsmålet. Buller finns tydligt med i Havsmiljödirektivet, men inte friluftsliv. Länsstyrelsen föreslår att minst friluftsliv ligger kvar som en precisering.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om ändringen av precisering 5 Gynnsam bevarandestatus och genetisk variation från dagens formulering: Naturtyper och naturligt förekommande arter knutna till kust och hav har gynnsam bevarandestatus och tillräcklig genetisk variation inom och mellan populationer samt att naturligt förekommande fiskarter och andra havslevande arter fortlever i livskraftiga bestånd. – till ny formulering: *Gynnsam bevarandestatus Livsmiljöer och arter knutna till kust och hav har gynnsam bevarandestatus i enlighet med områdesskyddsförordningen, artskyddsförordningen samt arter och livsmiljöer förtecknade inom Helcom och Oskar.*

Vad gäller kulturlämningar under vatten skulle förslagen förändring med borttagande av precisering 9 innebära mycket negativa konsekvenser för arbetet med en hållbar utveckling avseende kulturmiljöns värden. Utöver att förslaget går emot den grundläggande principen för hur miljömålssystemet är organiserat finns i nuläget heller inget annat system för att följa upp dessa värden.

Frågan om hur kulturmiljö ska hanteras i systemet är principiellt viktig för miljömålssystemet som helhet. Bristen på uppföljningsmått bör ses som en indikation på behovet av att utveckla arbetet med kulturmiljöns värden inom miljömålsuppföljningen och miljöövervakningen och inte som en orsak till att ta bort kulturvärden ur systemet. Befintliga kärnindikatorer för miljö kvalitetsmålen bör istället utvecklas så att de kan tillämpas för kulturmiljöområdet.

Länsstyrelsen har svårt att se att det som står på sid 421 om att minskningen av antalet preciseringar innebär minskad administration. Miljömålsberedningen anger att miljömålsuppföljningen inte behövs med hänvisning till att uppföljning ska utgå från rapportering enligt EU-direktiven. Länsstyrelsen anser att en samlad miljömålsuppföljning där även Hav i balans samt levande kust och skärgård fortsatt är viktig för helheten, se vidare under 11.5.2.

11.5.2

Länsstyrelsen avstyrker förslaget om att Havs- och vattenmyndigheten redovisar den årliga uppföljningen av miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och

2021-05-19

500-2201-2021

skärgård i årsredovisningen istället för som nu samlat med övriga miljö kvalitetsmål till Naturvårdsverket.

Länsstyrelsen avstyrker även förslaget om att Havs- och vattenmyndighetens fördjupade utvärdering som sker vart fjärde år inte längre ska lämnas till Naturvårdsverket och ingå i en samlade utvärderingen av miljömålen. Förslagen i detta avsnitt skulle medföra att uppföljningen av Hav i balans samt levande kust och skärgård särskiljs helt från uppföljningen av de övriga miljömålen vilket Länsstyrelsen anser är olyckligt. Länsstyrelsen anser att risken är stor att föreslagen förändring försvagar det sammanhållna uppföljningssystem som finns för miljömålen. Om det ska göras förändring av detta så behöver det göras inom ramen för en samlad översyn av miljömålssystemet och inte via en utredning som avser endast en del av miljömålssystemet.

Länsstyrelsen har inga invändningar mot förslagen om att indikatorer och andra uppföljningsmått harmoniseras med de som används i EU-direktiven för att bedöma status eller förslaget om att Fördjupad utvärdering för Hav i balans samt levande kust och skärgård anpassas så att den utgår från det underlag som finns kopplat till havsmiljöförordningen, vattenförvaltningsförordningen och art- och habitatdirektivet

Miljömålsberedningen bedömer att nuvarande indikatorer inte ger en tillräcklig och rättvisande bild av miljömålsuppföljningen. Länsstyrelsen instämmer i detta men vill samtidigt framhålla att miljömålsindikatorerna bara är en av flera delar som vägs in vid den årliga bedömningen. Dock kan det finnas fog för att se över systemet med miljömålsindikatorer och komplettera med andra på områden där det saknas idag. Miljömålsberedningen skriver på sid 436 att man bör ha indikatorer som visar snabbare respons för att kunna säga något om utvecklingen – men i de anvisningar vi har nu för uppföljning anges att man ska titta på de senaste 2-3 årens utveckling, det räcker alltså inte med en enskilt år som det är nu heller. Här vill Länsstyrelsen framhålla att det är viktigt att ha indikatorer som visar på viktiga mått för miljömålen och inte bara de som ger snabba svängningar – även långsamma förlopp måste fångas upp.

Kap 12. Miljö kvalitetsnormer

12.5.1

Länsstyrelsen är positiv till ambitionen att harmonisera miljö kvalitetsnormerna för kustvatten som beslutas med stöd av havsmiljöförordningen och vattenförvaltningsförordningen. För att detta ska vara möjligt är punkt 3 i förslaget högst väsentlig, dvs bedömningsområdena för havsmiljödirektivet behöver överensstämja med vattenförvaltningens kustvattenförekomster.

12.5.2

Det är positivt med förslaget att skapa ett gemensamt beslutsorgan för miljö kvalitetsnormer och referensvärden samt att se över utformningen av miljö kvalitetsnormer så att de leder till att miljömålet nås.

Kapitel 13. Åtgärdsprogram och åtgärdsarbete

Länsstyrelsen delar miljö målsberedningens synpunkter på att Havsmiljödirektivets

2021-05-19

500-2201-2021

åtgärdsprogram har en svag formell ställning, att det saknar prioriteringsangivelser är en brist, och att de i princip enbart innehåller administrativa åtgärder samt att de är underfinansierade.

13.7 Övrigt åtgärdsarbete

Åtgärdsprogram för hotade arter

Åtgärdsprogrammet för havsnejonöga bör nämnas. I Åtgärdsprogrammet för havsnejonöga finns en tydlig koppling till de nationella åtgärdsprogrammen för vatten- och havsmiljöförvaltningen. Beståndet uppskattas till 100 individer nationellt i Sverige.

13.9.1 och 13.9.2

Länsstyrelsen delar miljömålsberedningens bedömning att det behövs ett gemensamt åtgärdsprogram för havs- och vattenmiljön och tillstyrker förslaget om att regeringen ska besluta om åtgärdsprogrammet för havs- och vattenmiljön.

13.9.4

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att länsstyrelsernas uppgifter i fråga om havs- och vattenmiljöförvaltning ska regleras i länsstyrelseinstruktionen. Länsstyrelsen delar miljömålsberedningens bedömning att det är ytterst viktigt att lyfta fram att uppgifter som följer med åtgärdsprogram ska likställas med övriga uppdrag på den berörda myndigheten eller kommunen.

13.9.5

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att det ska finnas en beredningsfunktion på länsstyrelserna för arbetet med havs- och vattenmiljöfrågor. Länsstyrelsen ser att det är en fördel att det tydliggörs att beredningsfunktionen samordnar arbetet både kopplat till havsmiljödirektivet och vattendirektivet. Länsstyrelsen delar också miljömålsberedningens synpunkter om att åtgärdsprogrammet för vatten- och havsmiljöförvaltningen ska vara grunden för allt åtgärdsarbete och bedömningen att länsstyrelserna behöver få ett tydligt och instruktionsenligt ansvar för att samordna åtgärdsarbetet i regionerna.

13.9.6

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att Åtgärdsprogrammen ska innehålla en analys och beskrivning av hur åtgärderna i programmet ska finansieras. Länsstyrelsen instämmer i beredningens bedömning att det är viktigt att frågor om finansiering av havs- och vattenmiljöarbetet behandlas på samma sätt och får samma prioritet som övriga obligatoriska åtaganden inom respektive myndighet och kommun.

Kapitel 14. Ingen gödning till havet

14.18.1

Länsstyrelsen tillstyrker förslagen om ett helhetsgrepp på styrmedel och åtgärder. Länsstyrelsen delar miljömålsberedningens bedömning att det finns en stor potential inom jordbruket för att på sikt utveckla tekniklösningar för att t.ex. effektivisera hantering, transport och spridning av stallgödsel samt använda återförda näringsämnen från vatten och slam från avlopp och biogas. Att utveckla tekniklösningar kan även bidra till att skapa långsiktigt hållbara företag på landsbygden och länsstyrelsen

2021-05-19

500-2201-2021

ser positivt på att beredningen har lagt stor vikt vid jordbrukssektorn i sina överväganden och förslag.

14.18.2

Länsstyrelsen instämmer i miljömålsberedningens bedömning att miljökvalitetsmålet Ingen övergödning är det mål som är bäst lämpat för att samlat analysera, bedöma och redovisa måluppfyllelsen till regeringen och riksdagen. Länsstyrelsen håller även med om att det är bra att målsansvarig myndighet ser över tillämpningen av preciseringar och indikatorer vid uppföljning för att få en harmonisering med vattendirektivet och havsmiljödirektivet.

Länsstyrelsen har inga invändningar mot förslaget att Jordbruksverket blir ny målsansvarig myndighet för Ingen övergödning. Vi delar bilden av att den verksamhet, åtgärder och styrmedel som behövs för att kunna minska den oönskade näringstillförseln till den marina miljön för att miljökvalitetsmålet Ingen övergödning ska nås i huvudsak ligger inom Jordbruksverkets verksamhetsområde och inte inom Havs- och vattenmyndighetens. Samverkan myndigheterna emellan för att få med hela bredden i miljömålsarbetet är dock fortsatt viktig.

Länsstyrelsen delar beredningens bedömning att det behövs flera etappmål för att driva en samhällsomställning som leder till minskad övergödning. Länsstyrelsen anser att det är viktigt att komma vidare i processen med de etappmål som föreslagits i andra utredningar som Utredningen om vägar till hållbara vattentjänster samt Utredningen om stärkt lokalt åtgärdsarbete.

14.18.3

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om nytt etappmål om ökad återföring av kväve och fosfor till livsmedelsproduktionen. Det är positivt att flera av miljömålsberedningens förslag betonar vikten av cirkulär ekonomi.

Gällande förslaget om att regeringen ska ge SJV, NV, Energimyndigheten, Tillväxtverket Formas, Vinnova ett gemensamt uppdrag att ta fram förslag på hur stallgödsel, avloppsvatten och -slam samt matavfall kan utvecklas till en högvärdig resurs vill Länsstyrelsen trycka på det som även miljömålsberedningen tar upp nämligen att det är väldigt viktigt att lantbruksföretagen involveras i arbetet från början och kontinuerligt för att säkerställa att de lösningar som föreslås är praktiskt genomförbara och kan få brett genomslag.

14.18.4

Länsstyrelsen stödjer förslaget om att länsstyrelserna får en instruktionsenlig uppgift att stödja den regionala åtgärdssamordningen för lokala havs- och vattenåtgärder.

Länsstyrelsen delar slutsatsen att det behövs en långsiktig satsning och att det ger ökade möjligheter för åtgärdsgenomförande. Det är bra att det lyfts att det behövs ett bredare synsätt i både planering och genomförande av lokala åtgärder och att planera och göra åtgärder för flera ändamål samtidigt bör göras där det är möjligt. Länsstyrelsen ser positivt på att åtgärdssamordnarna på detta sätt kan bidra till åtgärder som ger synergieffekter och bidrar till flera miljömål samtidigt.

Länsstyrelsen instämmer i beredningens synpunkt om att regeringen över tid behöver anpassa resurserna för åtgärdsarbetet utifrån de behov av resurser som länsstyrelserna redovisar. Det är även positivt med den flexibilitet som föreslås i finansieringen där det nya anslaget utformas så

2021-05-19

500-2201-2021

att det kan finansiera åtgärdssamordnare på länsstyrelserna, eller även genom bidrag till kommun eller vattenråd.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket får till uppgift att ha en nationell rådgivnings- och stödfunktion för det lokala åtgärdsarbetet. Det är bra med samordningen med Jordbruksverkets stöd till Greppa näringen och även bra som beredningen trycker på att det är viktigt att det blir en stödfunktion och inte bidrar till ökad byråkrati. Vidare är det viktigt att Greppa näringens rådgivning förstärks och tydligt styrs till att prioritering görs inom områden som inte uppnår god status.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att regeringen ska göra en analys av Weserdomens potentiella och långsiktiga negativa effekter. Länsstyrelsen anser att det är bra med en utredning om hur olika direktiv ställs mot varandra och det bör även kompletteras med en vägledning om hur man i tillståndprocesser ska resonera för att uppnå bästa möjliga miljönytta så att man slipper hamna i situationer där man tvingas säga nej till utbyggnad av avloppsreningsverk som egentligen skulle ge en bättre vattenmiljö än de lösningar som finns idag.

Kapitel 15. Farliga ämnen

Länsstyrelsen ställer sig bakom miljömålsberedningens förslag vad gäller fortsatt samarbete internationellt såväl som inom EU.

15.9.4

Länsstyrelsen delar miljömålsberedningens bedömning att det finns behov av etappmål om farliga ämnen med fokus på havsmiljön.

15.9.5 MKN för grupper av farliga ämnen

Länsstyrelsen är positiva till att det tas fram MKN för grupper av farliga ämnen.

Kapitel 16. Marint skräp

Länsstyrelsen tycker det är bra att ansvarsfrågan för marint skräp förtydligas samt att det utreds och vid behov föreslås ett nytt etappmål inom miljömålssystemet.

Kapitel 17. Förvaltning av fisk en del av havsmiljöförvaltningen

17.1 Problemets allvar

Texten på sid 753 *”Ett exempel är att frånvaron av stor fisk i grunda kustnära områden ger motsvarande negativa effekter på ålgräs, kransalger och tång som övergödning, både på västkusten och längs Östersjön. Ett koncentrerat uttag av ett fiskbestånd verkar kunna påverka sjöfåglars möjlighet att hitta föda och därmed möjligheten till lyckad häckning”* behöver kompletteras med - Ett koncentrerat uttag av ett fiskbestånd kan även påverka havsnejonögats möjlighet att överleva då arten kräver fisk i olika storleksklasser för sin tillväxt i havet. Detta är en art som håller på att försvinna från Sverige.

Länsstyrelsen delar inte utredningens slutsats (s. 780) att det skulle krävas större fartyg och färre fiskare för att kunna upprätthålla konkurrenskraftiga löner och öka produktiviteten. I en situation med svaga fiskbestånd och allt färre yrkesfiskare, behöver fisket anpassa sig till resursen, öka förädlingsgraden och diversifiera sin verksamhet för att bibehålla lönsamheten. Det behöver även vidtas åtgärder för att förnygra yrkeskåren om vi överhuvudtaget ska ha några yrkesfiskare kvar i framtiden.

2021-05-19

500-2201-2021

Inom det pelagiska fisket infördes för drygt 10 år ett så kallat ITQ-system med köp och säljbara fiskerättigheter. Det har också inneburit att myndigheterna idag inte har någon kontroll av hur dessa fiskerättigheter köps och säljs. Det är önskvärt med mer insyn i hur fiskekvoterna köps och säljs inom det pelagiska systemet för att bättre kunna utvärdera och förstå det. Tillsynen av bifångster inom det pelagiska fisket behöver också bli bättre.

17.4.1 Bedömning av fiskbestånden

Ekosystemtjänster, livsmedel och näringsvävar

Länsstyrelsen anser att kapitel 17.4.1 bör utökas med ett eget kapitel om havsnejonöga enligt nedan.

Havsnejonöga - en paraplyart för ett friskt hav

Sverige har ett ansvar för att arten ska uppnå gynnsam bevarandestatus. Enligt de senaste årens inventeringar av vuxna lekande individer uppskattas det kvarvarande beståndet endast till 100 individer i Sverige. Havsnejonöga finns endast i Halland och Västra Götaland. Vill vi ha arten kvar i Sverige krävs snabba åtgärder. Både i form av att åtgärda vandringshinder så arten kan nå lekplatser som att säkerställa tillgång på stora värddjur att parasitera på.

Havsnejonöga är beroende av fisk i olika storleksklasser i havet för sin tillväxt och överlevnad. Då den efter metamorfos vandrar från vattendraget till havet krävs att det finns fisk som den kan suga blod av för att tillväxa. Allteftersom havsnejonogat växer kräver den större byten. Eftersom blod är relativt näringsfattigt och fiskar har lågt blodinnehåll krävs förhållandevis stora fiskar för att angreppet energimässigt ska löna sig. Man har beräknat att värddjuret för att klara neutral blodbalans dvs ska kunna klara av att producera nytt blod i takt med det som förloras, behöver vara 40 gånger så stort som det angripande nejonogat (Hardisty 2006). Detta innebär att ett fullvuxet havsnejonöga på 1-2 kilo behöver byten med vikter på 40 till 80 kilo. Havsnejonöga parasiterar olika arter såsom stör, sill, lax, torsk, kolja, bleka, kummel, brugd m.fl. arter. Även marina däggdjur såsom blåval, gråval, tumlare m.fl. parasiteras (Maitland 2003, Hardisty 2006). Havsfasen varar i ca 23-28 månader, under denna tid ska havsnejonogat tillväxa för att sedan leta sig upp i ett vattendrag och leka varefter det vuxna havsnejonogat dör.

17.13.1

Länsstyrelsen tillstyrker beredningens förslag och delar miljömålsberedningens slutsats att all förvaltning av fiskresurserna behöver ta sin utgångspunkt i en ekosystembaserad förvaltning. Det innebär också att principerna för hur fiskresursen fördelas mellan de fiskande måste ses över då den inte är anpassad efter nuvarande förhållanden. Vid fördelningen av kvoter utgår Havs- och vattenmyndigheten från en viss referensperiod något som drabbat de som fiskat med selektiva redskap under perioden negativt. De har alltså fått en lägre tilldelning av fiskekvot än de som inte fiskat selektivt. Även arter som inte är matfisk, som havsnejonöga, som är i behov av stor fisk för sin överlevnad, behöver tas med inom en ekosystembaserad förvaltning.

17.13.2

Länsstyrelsen tillstyrker beredningens förslag att regeringen bjuder in yrkesfiskets producentorganisationer till dialog om hur yrkesfisket kan inkluderas och aktivt delta i

2021-05-19

500-2201-2021

åtgärdsarbetet för att nå miljökvalitetsmålet *Hav i balans samt levande kust och skärgård*.

17.13.3

Länsstyrelsen tillstyrker beredningens förslag under 17.13.3 med syfte att se över utformningen av rådgivningen för hållbar förvaltning av fiskresursen (både inom EU och nationellt).

17.13.4

Länsstyrelsen tillstyrker beredningens förslag att regeringen ger Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att ta fram ett samlat kunskapsunderlag om olika fiskarters betydelse för den marina näringsväven och interaktioner dem emellan, både för utsjö och kust.

17.13.5

Om försiktighetsansatsen ska tillämpas på det sätt som beredningen föreslår i 17.13.5, måste det ske i nära samråd med fiskerinäringen. Det kan till exempel vara vid stängning av större områden under en längre tid för att skydda lekande och uppväxande fisk. Det måste finnas en flexibilitet vid fördelningen av fiskemöjligheterna som gör det möjligt för de fiskare som vill ställa om eller komma in i andra fiskerier att göra det. Det kan vara under perioder med tillfälliga nedstängningar utifrån försiktighetsprincipen. Idag medger Havs- och vattenmyndigheten inga nya tillstånd för fiske efter havskräfta med bur med hänvisning till utrymmesbrist. Om exempelvis trålfisket begränsas måste det finnas möjlighet att fiska med bur eller garn i dessa områden. Det kommer också bli nödvändigt att ställa om och öka mervärdet på den landade fångsten, till exempel genom avsättning av fisk och skaldjur på den lokala marknaden för att få ett högre förstahandsvärde. För att underlätta denna omställning behöver förenklingar göras avseende förstahandsmottagning, administration och registrering. Det kan exempelvis vara utveckling av digitala verktyg för registrering så som en app eller tillägg i den elektroniska loggboken.

17.13.6

Länsstyrelsen tillstyrker förslagen under 17.13.6 till stora delar men vill framföra följande synpunkter om de förhållanden som råder i Kattegatt.

En utflyttning av trålgränsen eller begränsning av fisket i inflyttningsområdena i Kattegatt kommer att få stora konsekvenser för det småskaliga fisket i Halland. Det småskaliga fisket är beroende av de kustnära områdena då de inte går lika långt ut vid hårt väder.

Det är angeläget när en utflyttning av trålgränsen diskuteras att lyfta fram de stora bristerna i den geografiska referensgivningen för fiskeregleringar i nationella föreskrifter men också i Fiskelagen och EU förordningar. Referensgivningen behöver ses över, moderniseras och göras mer enhetlig. Inte minst för att underlätta för företagets följsamhet. Oklarheterna med nuvarande referensgivning leder till rättsosäkerhet och är ett problem för övervakning och kontroll. Både Havs- och vattenmyndigheten och Kustbevakningen har pekat på detta i utredningarna om effektivare fiskerikontroll som lämnades till regeringen hösten 2020 (N2019/02976/FJR, Hav dnr 3792-19 och KBV dnr 507-664/13).

2021-05-19

500-2201-2021

Trålgränsen i Skagerrak och Kattegatt är definierad av rätta linjer mellan koordinatsatta punkter angivna i föreskrifter från Havs- och vattenmyndigheten. Punkterna bestämdes och fördes in i föreskrifterna när trålgränsen flyttades ut 2004. Från gränsen mot Norge ned till Vinga är punkternas koordinater bestämda med avståndet 4 nautiska mil från en baslinje i tryckta sjökort. Där löper trålgränsen parallellt med nu gällande baslinje. Från Vinga och söder ut till Öresund är punkterna för trålgränsen definierade med referenser från 1932 års fiskeriavtal med Danmark. Det innebär att trålgränsen från Vinga och söderut i Kattegatt är godtyckligt bestämd 3 nautiska mil från kustlinjen med hjälp av papperssjökort och i förhållande till nu gällande lagstiftning. Där är trålgränsen betydligt mer oregelbunden och mycket närmare kusten. Längs vissa delar till och med innanför baslinjen.

I Östersjön är gränsen för kustvattenområdets gräns mot yttre havsområdet referens till trålgränsen. Det innebär att avståndet 4 nautiska mil från baslinjen definierar trålgränsen från gränsen mot Öresund till gränsen mot Finland.

Sjöfartsverket har efter omfattande och noggranna sjömätningar tagit fram en digital baslinje för fri användning. Baslinjen är mycket noggrant definierad av koordinatsatta punkter i bilaga till lagen (2017:1272) om Sveriges sjöterritorium och maritima zoner. Trålgränserna i Östersjön, Kattegatt och Skagerrak liksom gränser för trålområden i anslutning till trålgränserna bör bestämmas med referens till nu gällande baslinje och digitaliseras för fri användning. Havs- och vattenmyndighetens ansvar för detta bör förtydligas i instruktioner och bemyndiganden. Alternativt kan ansvaret lämnas till Sjöfartsverket.

17.13.7

Länsstyrelsen delar beredningens bedömning att fiske behöver kunna förbjudas eller differentieras inom skyddade områden. Länsstyrelsen befarar dock att beredningens förslag kan få stora negativa konsekvenser för det småskaliga fisket som fiskar kustnära. Fisket har till stora delar redan reglerats i skyddade områden och andra fredningsområden som inrättats för att skydda lekande och uppväxande fisk. Om vi ska ha ett fortsatt yrkesfiske i Kattegatt måste regeringen tydligare peka ut områden som är avsatta för fiske, liksom att vi på land har åkermark avsedd att odla på.

Situationen idag är att fisket i allt större utsträckning utestängs från områden till förmån för andra intressen såsom havsbaserad vindkraft, marint områdesskydd, sjöfart med mera. Om vi i framtiden ska ha tillgång till svenska skaldjur behöver fisket även i fortsättningen ha tillgång till områden som det går att fiska på. Fisket till skillnad från många andra verksamheter kan inte flytta sin verksamhet någon annanstans. Havskraften som är ryggraden i det halländska fisket finns bara på djupa mjukbottnar, den kan således inte fiskas på grusiga och steniga bottnar.

17.13.8

Länsstyrelsen tillstyrker beredningens förslag om satsningar för återhämtning av flera fiskebestånd i kustområden.

17.13.9

Länsstyrelsen tillstyrker beredningens förslag om att regeringen inom EU ska verka för undantag från förbudet om försäljning av sälprodukter för sälpopulationer som når

2021-05-19

500-2201-2021

gynnsam bevarandestatus samt att Naturvårdsverket ska uppdatera den nationella förvaltningsplanen för skarv.

17.13.10

Länsstyrelsen tillstyrker beredningens förslag om att bilagan till fiskelagen (1993:787) ändras så att andra ostronarter än det europeiska (*Ostrea edulis*) inte ska omfattas av begränsningar i fiskerätten.

Kapitel 18. Sjöfarten och havet

Länsstyrelsen noterar att utredningen tar upp flera viktiga områden och förslag, som till exempel tvättvatten från skrubbrar, farleder i eller i närheten av skyddade områden, hänsyn i känsliga kust- och havsområden och HaVs roll i frågor om sjöfartens miljöpåverkan vilket är positivt. Länsstyrelsen har inte haft möjlighet att granska samtliga förslag i detalj men är generellt positiva till satsningar på området.

Kapitel 19. Undervattensbuller

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag om att fastställa MKN både för kontinuerligt undervattensbuller och för impulsiva bullerkällor, som pålning och sprängning. Det är också positivt att HaV får ett övergripande ansvar för undervattensbuller, samt miljöövervakning och datavärdskap.

Kapitel 20. Marint områdesskydd

En förutsättning för att målen om områdesskydd ska kunna nås är en utökad och permanent finansiering i form av dispositionsrätt. Länsstyrelsen delar beredningens syn på att marint områdesskydd är ryggraden i förvaltningen av havsmiljön och är därför positiv till satsningar på området.

Länsstyrelsen delar beredningens bedömning att fiske behöver kunna förbjudas eller differentieras inom skyddade områden. Framförallt är en liten andel djup mjukbotten (> 30 m) långsiktigt skyddad från fysisk påverkan som exempelvis bottentrålning. Bottentrålningen i halländska Kattegatt (Territorialhav och angränsande ekonomisk zon) är omfattande och uppskattas omfatta en yta av 160 000 hektar.

Det är framförallt djup mjukbotten på större djup som bottentrålas. Bottentrålningen har pågått under en lång tid i området och kan ha orsakat kroniska förändringar vilket lett till mindre biologisk variation där vissa ormstjärnor gynnas på bekostnad av många andra arter och biotoper. Av den bottentrålade ytan på 160 000 hektar ligger ca 4 % inom 6 marina skyddade områden. 4 områden Fladen, Lilla Middelgrund, Morups bank samt Stora Middelgrund och Röde bank ligger helt utanför trålgränsen. Nidingen ligger helt innanför trålgränsen och berörs av ett inflytningsområde. Området Balgö har en mindre tunga som går ut i ett inflytningsområde samt utanför trålgränsen. Vidare kan den betydligt skonsammare fiskemetoden med bur ersätta bottentrålningen efter havskräfta i de skyddade områden där bottentrålning ej tillåts.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget till nytt etappmål för marint områdesskydd som betonar vikten av ett representativt, ekologiskt sammanhängande och funktionellt nätverk. Länsstyrelsen tillstyrker även förslaget till förändring av 7 kap 4§ i miljöbalken om att naturreservat kan bildas i syfte att bevara ett opåverkat område

2021-05-19

500-2201-2021

eller med syfte att bidra till klimatanpassning. Det är även bra att flera myndigheter får ett uttalat ansvar i sina instruktioner.

Kapitel 21. Kusthavet där alla vill vara

21.10.2

Länsstyrelsen tillstyrker beredningens förslag att ge länsstyrelsen ett tydligare geografiskt samordningsansvar genom instruktionen för att samordna arbetet med underlag för fysisk planering och stöd till kommunerna.

21.10.3

Länsstyrelsen tillstyrker beredningens förslag att ge en uppgift till länsstyrelsen via instruktionen att ta fram och tillhandahålla kunskapsunderlag för länets kustvattenområde.

21.10.04

Miljömålsberedningen föreslår – att kommunernas planeringsansvar för kustvattenområden specificeras i 3 kap. 5 § plan- och bygglagen (2010:900), så att kommunerna, också med hjälp av kunskapsunderlaget och samordningsstödet från länsstyrelserna, kan arbeta med ett helhetsperspektiv från utsjö till land i den fysiska planeringen.

Länsstyrelsen avstyrker förslaget till kompletteringen i 3 kap 5 § PBL punkt 7. Frågan är redan avgjord. Uppdraget för kommunerna att planera i vattnet finns i 3 kap 2-3 §§ PBL och gäller ända fram till territorialgränsen. Särskilda kunskapshöjande åtgärder om havet kan däremot behöva riktas till kommunerna.

När det gäller statusen för den statliga havsplanen i förhållande till kommunernas planmonopol så framgår det av 4 kap 10 § MB samt i proposition 2013/14:186 att havsplanen är vägledande. Då havsplanen beslutas av regeringen får man dock tolka att planen har en ganska stark ställning. Enligt 2 kap 2 § PBL ska bestämmelserna om hushållning med mark- och vattenområden i 3 kap och 4 kap 1-8 §§ MB tillämpas vid planläggning.

21.10.5

Miljömålsberedningen föreslår ändringar i 4 kap. 12 och 14 §§ plan och bygglagen. Länsstyrelsen avstyrker de föreslagna ändringarna utifrån resonemanget nedan.

Det är oklart vad utredaren vill åstadkomma med ändringarna i 4 kap 12 § PBL punkt 4 och i vilken situation paragrafen skulle kunna tillämpas. Som Länsstyrelsens samhällsbyggnadsenhet tolkar 4 kap 12 § handlar paragrafen om att göra ett område som ska bebyggas lämpligt inte tvärt om.

Enligt 2 kap 4 § PBL sker lämplighetsprövningen i planläggning eller i lov eller i förhandsbesked. Om detaljplanen inte är lämplig för avsett ändamål ska detaljplanen inte komma till stånd. Om exempelvis en förorening inte är omhändertagen i planläggnings-situationen bör detaljplanen inte antas. Detaljplanen ska vara lämplig för avsett ändamål när den antas. Det kan vara vanskligt att bygga in framtida åtgärder i en detaljplan. Vem ser till att de kommer tillstånd och när?

2021-05-19

500-2201-2021

Även gällande ändringar i 4 kap 14§ PBL punkt 4 avstyrker Länsstyrelsen den föreslagna ändringen. Som Länsstyrelsens samhällsbyggnadsenhet tolkar 4 kap 14§ PBL är syftet med paragrafen att göra det markområde som ska bebyggas lämpligt för avsett ändamål genom att villkora åtgärder inför lov eller startbesked. I kommentarerna till 4 kap 14§ punkt 4 framgår följande:

För en exploatör medför bestämmelsen att han får besked att lov kommer att kunna ges när föreningen har blivit avhjälpt

Teoretiskt skulle det naturligtvis kunna vara så att en förening i ett havs- eller vattenområde behöver avhjälpas före ett markområde beviljas lov eller startbesked. Utredaren har dock inte beskrivit närmre i vilken situation en förening i ett havs- eller vattenområde kan påverka en kommande bebyggelse på land. I vilken situation är det olämpligt att släppa fram en bebyggelse på land om det finns en förening i ett havs eller vattenområde så att man måste villkora ett avhjälpande före lov eller startbesked.

21.10.6

Länsstyrelsen tillstyrker beredningens förslag om att strandskyddets syfte ska förtydligas samt att naturvårdsverket och Boverket kompletterar sina vägledningar.

21.10.7

Länsstyrelsen tillstyrker beredningens förslag om att Havs- och vattenmyndigheten får till uppgift att upprätta ett nationellt register över muddring och dumpningsärenden.

21.10.8

Länsstyrelsen delar beredningens bedömning och slutsatser om åtgärder för ett mer hållbart båtliv.

21.10.9

Länsstyrelsen tillstyrker beredningens förslag om ett ökat stöd till friluftorganisationer för särskilda informationssatsningar till det båtburna friluftslivet.

21.10.10

Länsstyrelsen tillstyrker beredningens förslag om att utreda förslag till fritidsbåtsregister.

21.10.11

Länsstyrelsen tillstyrker beredningens förslag om att utreda ett förslag till återvinning av fritidsbåtar.

21.10.12

Länsstyrelsen håller med om slutsatsen att det är viktigt att påskynda utbytet av äldre tvåtaktsmotorer, gärna genom någon form av skrotningspremie.

Kapitel 22. Havsmiljödata

22. 7. Länsstyrelsen håller med om förslagen att ge Havs- och vattenmyndigheten ett ansvar för den akvatiska miljöövervakningen, att tillhandahålla vägledning för datainsamling, så att data som samlas in är så utformad att den kan användas som underlag för en samlad bedömning av miljötillståndet. Det är också positivt att det tydligt utses nationella datavärddar.

2021-05-19

500-2201-2021

Kapitel 24. Effektivare myndigheter i offentligt havsmiljöarbete

Länsstyrelsen välkomnar en större tydlighet i styrningen av havs- och vattenmiljöarbetet, där det finns en tydlig koppling mellan finansiering och regeringens ambitionsnivå.

24.3. Myndigheternas eget regelförändringsarbete

Länsstyrelsen har en stor bredd av ansvarsområden inom sitt verksamhetsområde och anser därför att förslaget med en särskild utsedd samordnare och en beredningsgrupp inte är realistiskt för länsstyrelsen. Däremot bör länsstyrelsen kunna komma med förslag på lag- och författningsförändringar som överlämnas till statliga verk, t.ex Havs- och Vattenmyndigheten som sedan kan bereda förslaget i samverkan med länsstyrelsen.

24.11.2 1:11 Anslaget Åtgärder för havs- och vattenmiljön

Länsstyrelsen är positiv till förslaget om dispositionsrätt på anslaget samt möjlighet att det kan användas för länsstyrelsens förvaltningsutgifter.

Länsstyrelsen anser att statsbidrag för kalkning enligt förordning 1982:840 bör vara ett separat anslag vars storlek bestäms av det faktiska miljöproblemet, dvs upprättade kalkningsplaner, eftersom förurningen och dess effekter uppvisar stora regionala skillnader. En fördelning av dessa medel genom en generell fördelningsnyckel gör inte att maximal miljönytta nås. För Hallands del används ca halva 1:11 anslaget till bidrag för kalkning.

Positivt med en återrapportering i årsredovisningen som följer av dispositionsrätten och inte den omfattande återrapporteringen som idag görs till HaV för varje delbeslut.

För att få till fler reella åtgärder behövs ett förtydligande om det finns begränsningar i att använda anslaget för åtgärder hos privata aktörer, t.ex utrivning av dammar som inte omfattas av nationell prövningsplan för vattenkraft, men där miljönyttan är stor och fastighetsägaren saknar finansieringsmöjlighet.

24.11.3 Nytt statligt anslag – Statligt stöd till lokalt havs- och vattenvårdsarbete

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om ett nytt anslag med benämningen Statligt stöd till lokalt havs- och vattenvårdsarbete.

Länsstyrelsen anser dock att i det fall det skapas ett nytt statligt anslag genom en sammanslagning av LOVA och LEVA bör även det anslag LONA som kommer från Naturvårdsverket som kallas LONA våtmarker ingå. Efter förändringen i LONA-förordningen som trädde i kraft 2021-04-12 sammanfaller flera syften med LOVA-förordningen, nedan punkt 7 och 8.

§1 punkt 7. restaurering och anläggande av våtmarker, inklusive återvätning av torvmarker, i syfte att

- a) minska utsläppen av växthusgaser,*
- b) gynna biologisk mångfald,*
- c) minska övergödningen,*
- d) åstadkomma anpassningar till ett förändrat klimat, eller*
- e) stärka landskapets egen förmåga att hålla kvar och balansera vattenflöden eller öka tillskottet till grundvattnet, eller*

2021-05-19

500-2201-2021

8. kunskapsuppbyggnad, framtagande av underlag eller annat förberedelsearbete inför restaurering eller anläggande av våtmarker enligt 7. Förordning (2021:207).

Länsstyrelsen anser att det skapar otydlighet för kommuner och organisationer att det finns flera anslag som går att söka som täcker samma syfte.

Mycket av åtgärdsarbetet som länsstyrelsen gör har de sista åren gjorts i form av "egna" LOVA-projekt. Svårighet att veta hur mycket ansökningar som kommer in samt länsstyrelsens önskade fokus på åtgärder gör att länsstyrelsen även i ett nytt statligt anslag – Statligt stöd till lokalt havs- och vattenvårdsarbete trycker på vikten att kunna använda anslaget för egna åtgärder.

Kapitel 25 Förstärkt åtgärdsarbete för bevarande och hållbart nyttjande av hav och marina resurser

Länsstyrelsen har inte haft möjlighet att göra någon djupare analys av detta kapitel men vill ändå påtala att de förslag som föreslås i detta kapitel är intressanta. Angreppssättet att införa särskilda lagar på miljöområdet på motsvarande sätt som redan gjorts på klimatområdet, är positivt. Det skulle kunna utvecklas till fler miljöområden förutom det som nu föreslås, i form av en havsmiljölag, dessutom så är det positivt med ett samhällsövergripande helhetsgrepp över havsmiljöfrågorna och en tvärvetenskaplig funktion för att belysa effekter och utvärdera konsekvenser av den samlade politiken som påverkar havsmiljön.

Kapitel 26 Konsekvensanalys

26.5.8 Konsekvenser för kustlänsstyrelserna

Generellt gäller att då resursförstärkning ges för tjänster på länsstyrelsen måste förstärkningen täcka hela kostnaden för en tjänst. I annat fall måste underskottet täckas med andra anslag alternativt så blir följden att det inte rekryteras personal eftersom inte full kostnadstäckning finns.

Kapitel 12 Miljökvalitetsnormer

Generellt gäller att allt arbete med att ta fram eller revidera MKN medför en ökad arbetsbelastning på länsstyrelsen eftersom vi bistår ansvariga myndigheter med bakgrundsdata samt faktagranskar underlag. Många av förslagen i utredningen kommer att innebära ett ökat behov av kunskapsunderlag och därför behövs utökade resurser till länsstyrelsernas beredningssekretariat motsvarande en tjänst per länsstyrelse.

Kapitel 14 Ingen övergödning till havet

Även i ett nytt statligt stöd behövs resurser att administrera stödet, detta fristående från de åtgärdssamordnare som anställs. Möjlighet att använda stödet för "egna" projekt är en nyckel i att öka åtgärdstakten.

Kapitel 17 Förvaltning av fisk

Det är nödvändigt med en resursförstärkning för arbetet med åtgärdsplan.

Kapitel 20 Marint områdesskydd

Dagens nivå från 1:11-anslaget ap.2 villkor 5 på 21 000 000 kr till de 14 länsstyrelser som arbetar med marint områdesskydd innebär ett anslag på 1.500.000 kronor per kustlänsstyrelse. Det är viktigt att anslagsnivån höjs så att den innebär

2021-05-19

500-2201-2021

kostnadstäckning för två tjänster. Det är viktigt att finansieringen verkligen täcker 2 tjänster, och inte dagens 1,75 tjänster där underskottet måste tas från andra anslag.

Kapitel 21 Kusthavet där alla vill vara.

Länsstyrelsen anser att det är bra med utökade resurser för att ta fram kunskapsunderlag till länets kommuner, dessa resurser bör kopplas ihop med arbetet med grön infrastruktur.

De som medverkat i beslutet

Detta beslut har fattats av landshövding Brittis Benzler. I handläggningen av ärendet medverkade biträdande naturvårdsdirektör Karin Valtinat, länsarkitekt Cecilia Engström, länsfiskekonsulent Erika Axelsson, marinbiolog Hanna Sallén Lennerthson, naturvårdshandläggare Elisabeth Thysell, länsantikvarie Emma Östlund och miljömålssamordnare Marie-Helene Bergstrand. Den sistnämnda har varit föredragande.

Brittis Benzler

Marie-Helene Bergstrand

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.